

a celek zdařilý a životně provedený. Některé jiné práce chvatné nechceme zde širě rozebírat.

Končíme tento přechod portretu Podobiznou ženskou od J. Šafařoviče malovanou, jako vždy bedlivě kreslenou a modellovanou a co do charakteru celkového s jemným vyzorováním tahů podstatných pojatou. Jest to stará paní, jasného, praktického, rovného rozumu, tvář, jejíž klid ani zvláštní ten nádech zármutku zrušiti nedovedl. Pozadí žlutavě zelené, přízloutlý obličej a černý čepec tvoří však sestavu poněkud prázdnou a neuspokojivou.

Jistá skupina umělců českých, v Mnichově vzdělaných, vytkla si patrně co zásadu barvu neumořit a především svěžestí její působit. Také směr tento má oprávnění své, povždy však sluší dodat, že kresba pevný podklad umění malířského tvoří. V skupinu tu náleží především Jaroslav Věšín se svým »Táborem cikánů«, jehož život z hledišť různých ovšem velmi různě se pojímá. Poesie měšťáka spatřovala při něm romantiku a volnost vtělenou, pilný hospodář zas vidí v nich lenošivou čeládku, která na jeho útraty bez práce se živí. Obraz Věšínův má co do koncepce své před jinými nepopíratelnou přednost objektivnosti, jež žádný z náhledů těch plně nevyklučuje. Celý aparát cikánského ležení rozkládá se v malebném nepořádku před námi. V tu chvíli náleží k němu též zabitá slepice pochybné provenience, za nohu na tyči stanu pověšená. Hlava rodiny leží po celé délce na zemi natažena v dolce far niente tak dokonalém, že mu synek i dýmku čerstvě zapálenou do úst strčiti musí. Mladé děvče s velkými stříbrnými naušnicemi rozdělává oheň k večeři, kdežto hoch s houslemi zas poetickou stránku života potulného reprezentuje. Vše to jest dobře vyzorováno a seskupeno. Barva je šťavnatá, neumořená, ale detail — vizmež jen psa v popředí stojícího — je namnoze povrchní a vadný.

Uznávali jsme vždy rádi talent Skramlíkův, avšak při jeho »Loutnistovi« rozbíhá se štětec mladého malíře s takovou smělostí, jaká jen teprv umělci úplně hotovému přísluší. Teprv později může býti způsob podobný skutečně oprávněn. Jinak jest dobrodružnost celého zjevu dobře podána. Pohár s vínem, kostym pestrý, celý »nonchalantní« způsob posezení, i knírky, vzhůru směle vytočené, dávají spolu celek snad ne každému úplně sympathický, ale na každý případ charakteristický a souhlasný.

Zmiňujeme se na konec ještě o T o n n e r o v ě obraze »Přepaden«. U vozové cesty leží zabitý muž, u něhož vraník s chudobným povozem zalekaně se pozastavil. Jest to pocestný, jest to vozka sám, jež nikde jinde nespátřujeme? Též při obraze tom náleží svěžest barvy k intencím předním. Též zde překážejí nejedny povrchnosti kresby a provedení. Působivá a s charakterem předmětu naskrze souhlasná jest však zejména celková nálada barevná. Temnou hnědí nasycené popředí, sivé to nebe, na němž bouřná oblaka se prohánějí, šedohnědá plachta povozu, štafáže zvířecí, pes, ulekáný kůň a havran nad křížem poletající, vesměs v tmavých barvách držené, to vše sesiluje dojem tajemné události, jejíž oběť v popředí před námi leží.

Jednotlivá výstava nemůže ovšem nikdy úplný obraz českého umění nám podávat. Celkem však můžeme říci, že máme jistý počet veteránův zasloužilých, že máme ještě více umělců vynikajících, již nyní v plné síle mužných let svých stojí. Před celým desítiletím již mohli jsme z části k významné budoucnosti jejich poukázat. Oni půjdou na dráze své dál a dosáhnou cílů ještě slavnějších. Mladý dorost musí se však na mnoze činit, aby bezprostředně za ně postoupil a on postoupí zajisté tím rychleji, čím více též celá česká veřejnost k umění výtvarnému pozornost zaslouženou obrátí.

Ve prospěch renaissance české. *)

Formy renaissanční našly již záhy cestu do vlasti naší. Nehledě k zámku litickému, jenž v dispozicích svých vlivy italské nám připomíná, vidíme, že již mistři pozdní doby gothické, zejména Beneš z Loun, formy renaissanční v gothické stavby své vměšují; od vlašských umělců pak pochází světoznámý Belvedere, jehož spodní část co nejvýtečnější památka čisté renaissance italské na severní straně Alp uznána jest. Ovšem že budova rázu podobného k účelům skutečného bydlení sloužití neměla a nemohla. Sever přispůsobil renaissanci italskou právem potřebám svým, on vložil do ní též vlastní cit svůj formový.

Belvedere zůstal v Praze osamělý. Palác rožmberský, jenž nyní Schwarzenbergům náleží, ač v stavební periodu jeho spadá, nevykazuje nižádných vlivů budovy oné. Zde již vysoký, znamenitě článkovaný štít poučuje každého z daleka o významnosti vlivů severních. Zvyklosti doby gothické snad více nežli poměry

*) Národní Listy 1882, listopad.

*Dra Miroslava Tyrše: Úvahy a pojednání
o umění výtvarném II (ed. R. Tyršová).
Praha 1912.*

klimatické vymáhaly na severu střež přikřejších, jež po straně opět štítů vyšších v zápětí měly, a jest přirozeno, že architekti k uměleckému propracování tak značných kolmých ploch zvláštní péči obrátiti musili. Tak rozčleněny štíty ve smyslu horizontálním římsami, kteréž je patrovitě rozdělovaly, kdežto rozdělení vertikální lisenami aneb i polosloupy se docilovalo. Již gothika lomila stupňovitě silhouettu vysokých štítů svých, renaissance, jemnějším přechodům přednost dávajíc, vkládala články volutovité mezi stupně ty, stavíc na vyběvající části jejich vásy neb kandelábry na místo hrotitých forem gothických. V podobném smyslu přetvořeny menší štítky ony, jež z předu nad hlavní římsou u větším počtu vedle sebe se pozvedaly, aby plochu vysoké střechy o sobě jednotvárnou přerušily a oživily.

Pošmurné podzimní a zimní dny vymáhají na severu značných otvorů světelných, renaissance severní miluje proto okna poměrně značná, začasťe dvojitá, jež uvnitř střed pokoje určité osvětlovala a předce v koutech malebné stíny ponechávala, na čemž právě dojem útulnosti starších obydlí našich spočívá. Zdvojení oken nanejví připouštělo zas větší šířku stěn meziokenních a rozvoj ploch usnadňoval u nás opět vývoj dekorace pro poměry naše zvláště vhodné a výhodné. Neřešíme zde spory principiální, tolik však jest jisto, že klassická doba renaissance italské s materiálem svým se netajívála a že dekoraci všude povaze jeho přispůsobovala. Trvá to dlouho, než omítka a štuk na fačádách s plnou ostentativností za materiál kamenný se vydávají a v rustice, polosloupech, v nádherných římsách jej napodobují. Omítka zůstává celkem plochou a přirozená dekorace plochy jest pak malba, ať již polychromní neb monochromní aneb trvalejší sgrafitto, jehož vynález Vasari A. Feltrinimu připisuje. Nejednou pak se děje, že všechny druhy ty jednu a tutěž fačadu na místech příhodných v kontrastu působivém zdobí.

Ornamentace podobná, které se na každý případ praedikát slohovosti přiznati musí, stala se zejména též u nás, kde materiál kvádrový méně na snadě leží, velice oblíbená. Výtečné vápno naše vybízelo k tomu jaksi samo, zejména k použití sgrafitta, i jakkoli zloba času a lidský nerozum mnoho přemnoho z památek těchto zničily a dosud ničí, zbylo jich předce dosti, jež pozornost naši k sobě vyzývají. Uvádíme zde na paměť mimo vytknutý palác schwarzenberský, jenž dojmem, jakkoli ne detaillem, mohutné architektonické výtvoř Filipa Brunellescha a

Benedetta da Majano nám připomíná, jenom zámek nelahozeveský, jehož ornament v mnohých partiích zvláštní ušlechtilost vykazuje, jakož i četné domy v městech jihočeských, jmenovitě v Prachaticích, jež rovněž v obvodu panství a vlivu rožmberského se nalezaly. Charakter sgrafittovaných ornamentů liší se podstatně od ozdob vlašských, akanthus ustupuje v pozadí, jablono a hrušeň objevují se s ratolestmi svými a s ovocem svým, vinní list a plod a mezi tím zas květ slunečnice jsou nápadny, ráz celkový jest plnější, sem tam snad příliš hřmotný, ornament vyplňuje spíše stejnoměrně celou plochu, než aby jednotlivosti jeho nápadně vynikaly. A ku sgrafittu druží se ovšem často skvělá polychromie, skutečné malby, jimž na př. radnice mostecká pokryta byla a kterýmiž radnice prachatická, jež nad obrazy dosud české nápisy zachovala, v míře ještě bohatší se honosí. Avšak i celá řada jiných domů vykazuje ozdob podobných, z nichž zejména postavy jednotlivé, v prostoru meziokenním vhodně umístěné, někdy překvapující krásou vynikají.

Nejsme nikterak přátelé bezrozdílného otrockého napodobování věků minulých, avšak zde máme pozůstatků vzácných, které až posud nejen z ohledu historického, nýbrž též ze stanoviska uměleckého pozornosti a studia zasluhují, zde jest materiál, jenž potřebám našim snadno přispůsoben býti může. Celým starším částím krásné naší Prahy dostává se rázu od budov v slohu pozdní renaissance stavěných, z části vysoce zajímavých, mezi nimiž dům v moderním slohu činžovním tak často dojem přímo nesnesitelný činí. Tam pěstujemež při nových stavbách především tento malebný a při vši působivosti umělecké předce nikoli nákladný druh renaissance své. Na místě zadní části odbouraného zlatého hřebene v Celetné ulici bude na př. opět nový dům postaven. Kterak byla by fačada podobná právě tam zcela na místě svém! Nemůžeme si myslet, že by v tom položení uprostřed tolikerých staveb starších cos úplně moderního jinak než disharmonicky působiti mohlo. Taktéž trváme, že by obec pražská nedůstojno nebylo, kdyby při různých stavbách svých také k renaissanci české přihlížela. Pravíme renaissance české, neb budovy naše z doby té, jakkoli jisté známky severu vůbec společně náleží, mají předce svůj vyslovený ráz, kterým se zase od renaissance jiných národů severních liší. Nelze ovšem zde předmět podobný vyčerpat; postačíž podotknout, že renaissance česká co do kompozice archi-

tektonické celkem větší prostotou a přesností slohovou od rozmanité, začasťe bohaté, avšak namnoze též libovolné renaissance německé †) se rozeznává a že také dekorativní elementy její svůj zvláštní, zde částečně již vytknutý charakter jeví. V celém Německu nenajdeme ani jedinou budovu, jež by v oné uzavřenosti vzdorné pyšnému paláci pánů z Růže se podobala, jehož volutové štíty římsové v slovanském rázu svém radnici mosteckou a sukienici krakovskou nám připomínají. ††) A kde potkali bychom se s podobnou roztomile přívětivou fačadou vnitřní, jak zámek pánů Grispekských ji vykazuje. Pěstují-li Francouzové a rovněž Němci renaissanci svou, nezapomínejmež my na renaissanci českou. Jest to ovšem věc, která ze strany architekta, zvláštních studií vymáhá. Avšak začátek, jest již před časem šťastně učiněn. Pan A. Wiehl, jehož mezi mladšími architekty pražskými k nejpřednějším kapacitám čítáme, †††) postavil již před řadou let dům v Poštovské ulici, k němuž zejména co do římsy motivů z paláce Schwarzenbergova byl užil †) a nyní dokončuje se poblíž nádraží Františka Josefa dům nový ve slohu renaissance české, jenž v tomto okolí oka na jiné formy zvyklého na první pohled snad jaksi cize se dotýká, avšak v každé části o vážném studiu a porozumění slohovém svědčí a v celé kompozici své dojem opravdově umělecký činí. Článek náš vzrostl již příliš, než abychom v rozbor budov těchto zde se pouštěli, což snáze v listu illustrovaném se státi může. Na věc samu upozornit pokládali jsme za povinnost svou. Což jsme o renaissanci české vůbec pověděli, postačí snad též k bližšímu porozumění novějším pokusům těm. Přejeme sobě, aby osamělé nezůstaly. Nechť vstoupí renaissance česká uprostřed budov starších opět v svůj život v neskráceném starém rouše svém; nechť oživuje na místech příhodných smělým kontrastem jednotvárné linie nejedněch našich tříd pozdějších! Rozumí se samo sebou, žež ona jako každé umění života schopné nezastaví též další vývoj svůj. Jest ona působila, aby požadavkům našim vy-

†) Nemáme při tomto všem na zřetel budovy, jež k slohu italskému těsně přilínají a v nichž se tudíž národní charakter s touž určitostí jevíti nemůže.

††) Sr. Lübke Gesch. d. d. Renaiss. II, 118.

†††) Od p. p. Wiehla a Kouly pocházel též krásný projekt na cvičné ústavy zemské, jenž uměleckou hodnotou svou zajisté nad všechny ostatní ředčil.

†) Podobnou římsu našli jsme mimo Nelahozevs též na jednom z renaissančních domů prachatických, jakož i na domě č. 2 vedle staroměstské radnice-

hověla, aby hrdou stavbu palácovou vytvořila, aby bez zvýšení nákladu opět skutečným útulným domem občanským nás dařila, aby ornamentací svou všude v ušlechtilou míru a harmonii způsobem nejrůznějším vyvinula, aby v sgraffitech a malbách svých povahu doby, majitele a různé památné okolnosti k budově se vztahující umělecky vyjádřila, aby tímto elementem individuálnosti, v kterém též humor místa svého má, třídy naše opět zajímavější učinila, aby na základě upomínek dějinných, jež k našim náměstím, k našim ulicím a domům se pojí, historický ráz města našeho na místech náležitých v ladném spojení malby s architekturou vytkla. Jaký zdroj myšlenek uměleckých tají se v okolnostech těch! A nadání mnohých malířských talentů našich nese se právě směrem, že bychom již ve figurálních sgraffitech a v obrazech polychromních, jimž moderní malba minerální žádoucí trvalosti dodává, překvapujících a vysoce zajímavých výsledků se dodělati mohli.

Jan Matejko a jeho „Bathory“.*)

Nároky národů a dějiny jejich s hlediště práva posuzovati a uvažovati, to zdá se náleží za našich dob k věcem již zastaralým a na dobro přemoženým. A vskutku nepodobají se spory států a rozbroje národní nikterak jen pouhé při soudní, o kteréž celkem doufati lze, že zvítězí ten, jenž právo na své straně má; schází k tomu — abychom jen tu okolnost vytkli — i rozsudí nad stranami i moc, která by výroku jeho platnosti zjednala. V tom rozumu tedy běžná fráze, žež právo zvítězit musí, zajisté jest velmi neopodstatněná i naivní. Tak jednoduše a dobromyslně neodbývají se dějiny světové, a moderní názor z přírodní vědy sem přenešený ve slovech »boj o bytí a trvání« zahrnutý, jest pravdě mnohem bližší. Zákon ten klade především důraz na vnitřní hodnotu druhů v přírodě a národů v proudu dějinném i opírá se ve vzhledě historickém zároveň o zkušenost tu, žež žádný národ nezaniknul aniž by nepopíratelné známky úplné sešlosti záhubu jeho nebyly předcházely, žež každý teprv tenkrát zašel, když nic původního více ze sebe vyvoditi nedovedl, když vyčerpána byla vnitřní tvořivá síla jeho, když idea lidstva nižádným novým způsobem v něm více se neobrážela.

Se stanovíště toho, za jehož pravost mimo to poprvé do-

*) Osvěta 1873. U příležitosti výstavy obrazu v březnu a dubnu péčí Umělecké Besedy uspořádané.